

Зарубіжні авторські зібрання

Абрагам Грейс
МЕРРИТТ

**МЕШКАНЦІ
МІРАШУ
МІРАЖУ**

Харків
«ФОЛІО»
2025

КНИГА КАЛК'РУ

Розділ 1 ЗВУКИ НОЧІ

Я підняв голову, дослухаючись не лише вухами, але й кожним квадратним дюймою шкіри, чекаючи повторення звуку, що мене розбудив. Панувала тиша, цілковита. Ні звуку в чагарниках, що оточували наш маленький табір, ні шелесту таємного життя у підліску. У сутінках раннього аляскінського літа, в короткий проміжок від заходу сонця до його сходу, кризь вершини ялин слабо сяяли зорі.

Порив вітру несподівано пригнув вершини ялинок і приніс із собою той самий звук — дзвін ковадла.

Я вислизнув з-під ковдри і, минаючи тьмяне вугілля багаття, подався до Джима. Його голос мене зупинив.

— Я чую, Лейфе.

Вітер ущух, а з ним стихло відлуння ударів об ковадло. Перш ніж ми спромоглися на розмову, знову здійнявся вітер. І ще раз приніс із собою звуки ударів — слабкі та далекі. І знову вітер ущух, а з ним і звуки.

— Ковадло, Лейфе!

— Слухай!

Вітер дужче хитнув вершини. І приніс із собою віддалений спів: голоси безлічі чоловіків і жінок, які співають дивну сумну мелодію. Спів закінчився давнім, дисонуючим завиванням хору.

Почувся гуркіт барабанного дробу, що здіймався кресендо і несподівано урвався. Після цього настало сум'яття тонких дзвінких звуків.

Воно було заглушене низьким стриманим громом, як під час грози, приглушеним відстанню. Він звучав зухвало, непокірно.

Ми чекали, дослухаючись. Дерев застигли. Вітер не повертався.

— Дивні звуки, Джиме. — Я намагався промовляти буденним тоном.

Він сів. Запалала палиця, встромлена у вугілля. На тлі темряви вогонь освітив його худе брунатне обличчя з орлиним профілем. Він на мене не дивився.

— Усі прикрашені пір'ям пращури за останні двадцять століть прокинулися та лементують! Краще клич мене Цантаву, Лейфе. Це цалаги, а я черокі! Зараз я — індіанець!

Він усміхнувся, але, як і раніше, не дивився на мене, і я був цьому радий.

— Коваadlo, — сказав я. — Дуже велике коваadlo. І сотня співаків... Як це можливо в такій дикій місцевості... І не схоже, що це індіанці...

— Барабани не індіанські. — Джим сидів біля вогню, глипаючи на нього. — І коли вони звучать, у мене по шкірі хтось грає піцикато льодяниками.

— Мене вони теж пройняли, ці барабани! — Я думав, що мій голос звучить спокійно, але Джим пильно зиркнув на мене; тепер я відвів погляд на вогонь. — Вони нагадали мені щось почуте..., а може, й побачене... у Монголії. І співи теж. Дідько забирай, Джиме, чому ти на мене так вилупився?

Я кинув ціпок у багаття. І не міг утриматися, щоб не оглянути навколишні тіні при полум'ї, що спалахнуло яскравіше. Потім зазирнув у вічі Джимові.

— Лихе було місце, Лейфе? — тихо поцікавився він.

Я нічого не відповів. Джим підвівся і попрямував до наших лантухів. Він повернувся з водою і залив багаття. Потім накидав землі на вуглини, що зашипіли. Якщо він і помітив, як я зморщився, коли тіні зімкнулися довкола нас, то не показав цього.

— Вітер із півночі, — зауважив він. — Отже, звуки звідти. І те, що вчиняє ці звуки, там. А куди ми підемо завтра?

— На північ, — сказав я.

При цьому горло в мене пересохло.

Джим засміявся. Він опустився на ковдру і закутався нею. Я притулився до стовбура ялинки і сидів, глипаючи на північ.

— Пращури галасливі, Лейфе. Гадаю, матимемо клопоти, якщо підемо на північ... Кепські ліки! — кажуть батьки. — Кепські ліки для тебе, Цантаву! Ти прямуєш до Усунхії, Землі Темряви, Цантаву!.. У Цусгінай, землю примар! Начувайся! Не ходи на північ, Цантаву!

— Лягай спати, червоношкірий, якого переслідують жахіття!

— Гаразд, моя справа попередити. Я чув голоси предків, що пророкували війну; а ці кажуть про щось гірше, ніж війна, Лейфе.

— Хай тебе качка копне, ти заткнешся чи ні?

Смішок із темряви, потім мовчання.

Я знову притулився до стовбура дерева. Звуки, тобто ті сумні спогади, які вони відродили, вразили мене дужче, ніж я був схильний визнати навіть самому собі. Річ, яку я понад два роки носив у шкіряному мішечку на кінці ланцюжка, підвішеного на шию, здавалося ворухнулася, стала холодною. Цікаво, чи багато про що здогадався Джим із того, що я хотів би приховати.

Навіщо він загасив вогонь? Збагнув, що я боюсь? Захотів, щоб я зустрівся зі страхом віч-на-віч і здолав його?.. Чи подівав індіанський інстинкт — небезпеку краще зустрічати в темряві?.. З його власного зізнання, звуки подіяли йому на нерви, як і мені...

Я злякався! Звісно, від страху змокріли долоні, пересохло в горлі і серце затріпотало в грудях, як барабан.

Як барабан... атож!

Але... не як ті барабани, звуки яких приніс нам північний вітер, падаючи... розчиняючись... ніщо їх з'їдало...

Як клятий барабанний бій, який я чув у таємному храмі гобійської оази два роки тому!

І тоді, і тепер це був не просто страх. Правду кажучи, і страх, але змішаний із обуренням... опором життя його запереченню... здійснюється, реве, життєвий гнів... люта боротьба тоне з водою, яка гасить її, гнів свічки проти вогнегасника, що навис над нею...

Боже! Невже все настільки безнадійно? Якщо те, що я підозрюю, правда, то думати так із самого початку означає приректи себе на поразку.

Зі мною Джим. Як вберегти його, утримати подалі?

В глибині душі я ніколи не сміявся з підсвідомих передчуттів, які він називає голосом своїх пращурів. І коли він згадав про Усунхію, Землю Темряви, сироти поповзли по моїй спині. Хіба не казав старий уйгурський жрець про Землю Тіней? Я ніби чув відлуння його голосу.

Я глипнув туди, де лежав Джим. Він мені ближчий за моїх власних братів. І посміхнувся: брати зроду не були мені близькими. У старому будинку, де я народився, був чужим для всіх, крім моєї матері, норвежки з приємним голосом і високими персами. Молодший син, який прийшов небажаним, підмінена дитина. Не моя провина, що я з'явився на світ як атавістичне нагадування про світловолосих синьооких м'язистих вікінгів, її далеких предків. Я зовсім не був схожий на Ленгдона. Чоловіки з роду Ленгдонів усі смагляві, стрункі, з тонкими рисами обличчя, похмурі й суворі — покоління за поколінням, що формувалися одним і тим самим робом. З численних родинних портретів вони згори вниз споглядали на мене, як на підміненого ельфами, дивилися зі зарозумілою ворожістю. Так само витріщалися на мене батько і четверо моїх братів, справжні Ленгдони, коли я незграбно сів за стіл.

Я був нещасливий у своїй оселі, але мама віддала мені все своє серце. Я багато разів гадав, що ж змусило її віддатися цьому смаглявому егоїстичному чоловікові, моєму батькові. Адже в її жилах струменіла кров морських волоцюг. Саме

вона назвала мене Лейфом — таке ж невідповідне ім'я для сина Ленгдонів, як і моє народження серед них.

Ми з Джимом якось вступили до Дартмуту. Пригадую його тоді, — високого брунатного хлопця із орлиним обличчям і непроникними чорними очима, чистокровного черокі, з клану, що походить від великої Секвої, клану, який багато століть породжував мудрих радників і мужніх воїнів.

У списку коледжу він був зазначений як Джеймс Т. Іглз, але в пам'яті черокі він був Два Орли, мати ж кликала його Цантаву. Зі самого початку ми відчули дивну духовну спорідненість. За стародавнім ритуалом його народу ми стали кровними братами, і він дав мені таємне ім'я, відоме лише нам двом. Він назвав мене Дегатага — «той, хто стоїть настільки близько, що двоє стають одним».

Мій єдиний дар, крім сили — незвичайна здатність до різних мов. Незабаром я гомонів на черокі, ніби народився в цьому племені. Роки в коледжі були найщасливішими в моєму житті. Потім Америка вступила у війну. Ми разом покинули Дартмут, побували у тренувальному таборі і на тому самому транспорті відпливли до Франції.

Й ось, сидючи під аляскинським небом, що повільно світлило, я згадував минуле... смерть моєї матері в день перемир'я, моє повернення до Нью-Йорка у відверто ворожий будинок, життя в клані Джима, закінчення гірського факультету, мої подорожі Азією, друге повернення в Америку. І пошуки Джима, і цю нашу експедицію на Аляску, радше з почуття дружби та любові до диких місць, ніж у пошуках золота, за яким ми начебто вирушили.

Багато часу минуло після війни, але найкращими все ж були два останні місяці. Ми вийшли з Ному по тремтливій тундрі, пройшли до Койукука, а звідти до цього маленького табору десь між верхів'ями Койукука і Чаландара біля підніжжя Едікотта, недослідженого хребта.

Довгий шлях... і я мав таке відчуття, ніби тільки тут і починається моє життя.

Крізь гілки пробився промінь сонця, що сходить. Джим сів, зиркнув на мене й усміхнувся.

— Не дуже добре спалося після концерту, га?

— А що ти сказав своїм предкам? Вони дали тобі поспати.

Він відповів безтурботно, надто безтурботно: «О, вони заспокоїлися».

Його обличчя й очі були позбавлені виразу. Він затулив від мене свій мозок. Батьки не заспокоїлися. Він не спав, коли я вважав його послулим. Я ухвалив швидке рішення. Ми підемо на південь, як і намірялися. Я дійду з ним до полярного кола. І знайду причину залишити його там.

Я сказав:

— Ми не підемо на північ. Я передумав.

— Так? А чому?

— Поясню після сніданку, — відповів я, не спромігшись одразу вигадати відмовку. — Розпали багаття, Джиме. Я піду до струмка по воду.

— Деґатаґо!

Я сіпнувся. Лише в рідкісні моменти симпатії чи небезпеки він використовував моє таємне ім'я.

— Деґатаґо, ти підеш на північ! Ти підеш, навіть якщо мені доведеться йти попереду, щоб ти йшов за мною... — Він перейшов на черокі. — Це врятує твій дух, Деґатаґо. Ходімо разом, як кровні брати? Чи ти поповзеш за мною, як полохливий пес по п'ятах мисливця?

Кров ударила мені в голову, я простягнув до нього руки. Він відступив і засміявся.

— Так краще, Лейфе.

Гнів одразу ж покинув мене, руки опустилися.

— Гаразд, Цантаву. Ми йдемо на північ. Але не через себе я сказав, що передумав.

— Я це добре знаю!

Він порався з багаттям. Я пішов по воду. Ми приготували міцний чорний чай і з'їли те, що залишалося від коричневого лелеки, якого називають індіком Аляски, і якого ми підстрелили напередодні. Коли ми скінчили, я озвався.

Розділ 2
КІЛЬЦЕ КРАКЕНА

Три роки тому — так почав я свою розповідь — я вирушив до Монголії з експедицією Фейрчайлда. Одним із завдань цієї експедиції був пошук корисних копалин на користь деяких британських фірм, а в іншому це була етнографічна й археологічна експедиція, що працювала для Британського музею й університету Пенсильванії.

Мені так і не довелося попрацювати гірничим інженером. Я одразу став представником доброї волі, табірним штукарем, посередником між нами та місцевими племенами. Мій зріст, світле волосся, блакитні очі та незвичайна сила, вкупі з моїми здібностями до мов, викликали постійне зацікавлення тубільців. Татари, монголи, буряти, киргизи спостерігали, як я гну підкови, обвиваю ноги металевими прутами й узгалі виконую те, що мій батько зневажливо називав цирковими номерами.

Що ж, я був для них людиною-цирком. Але водночас і чимось більшим: я їм подобався. Старий Фейрчайлд реготав, коли я скаржився йому, що не маю часу для польових робіт. Він казав, що я вартую десятка гірських інженерів, що я страхове посвідчення експедиції і що поки я продовжую свої виверти, експедиція не матиме жодних клопотів. Так воно й було. Єдина експедиція такого штибу, наскільки я запам'ятав, в якій можна було піти, залишивши всі речі незамкненими, і повернувшись, знайти все незайманим. До того ж ми були більш-менш вільними від вимагань та хабарництва.

Незабаром я вже знав близько шести діалектів і міг легко балакати й жартувати з тубільцями їхніми мовами. Це для них було дивовижним успіхом. Час від часу прибувала монгольська делегація у супроводі кількох борців, рослих хлопців із грудною кліткою, немов барило, щоб поборотися зі мною. Я опанував їхні прийоми і показав їм свої. Ми проводили невеликі демонстративні змагання, а мої

манчжурські друзи навчили мене битися двома мечами, тримаючи їх обіруч.

Фейрчайлд планував працювати впродовж року, але наші справи йшли так добре, що він вирішив продовжити експедицію. Зі сардонічною посмішкою він мені казав, що мої дії мають величезну цінність: ніколи наука не матиме таких можливостей у цьому районі, хіба що я залишусь тут і погоджуся правити. Вчений не знав, наскільки пророчими виявилися його слова.

На початку літа наступного року ми перенесли табір на сотню миль на північ. То була територія уйгурів. Дивний народ ті уйгури. Про себе кажуть, що вони нащадки великої раси, що правила всією Гобі, коли та була не пустелею, а земним раєм з широкими річками, численними озерами та багатолюдними містами. Насправді вони відрізняються від інших племен, і хоча ці численні племена за першої ж нагоди вбивають уйгурів, водночас вони їх і бояться. Тобто бояться чарів їхніх жерців.

У старому таборі уйгури з'являлися рідко. А прийшовши, трималися віддалік. Ми вже з тиждень перебували в новому таборі, коли з'явився загін уйгурів, осіб із двадцять. Я сидів у тіні свого намету. Вони поспішали і попрямували до мене. Ні на кого у таборі вони не звернули уваги. Зупинилися за десять кроків від мене. Троє підійшли ближче і стали пильно розглядати мене. В усіх трьох були дивні сіро-блакитні очі, погляд того, хто здавався їхнім ватажком, був надзвичайно холодний. Всі вони були вищі і масивніші за інших.

Я тоді не знав уйгурської, тому ввічливо привітав їх по-киргизьки. Вони не відповіли, продовжуючи роздивлятися мене. Нарешті погомоніли між собою, киваючи, ніби дійшли до якогось рішення. Потому їхній ватажок звернувся до мене. Підхопившись, я помітив, що він трохи нижчий за мої шість футів і чотири дюйми. Я йому сказав, як і раніше, по-киргизьки, що не тямлю його мови. Він щось наказав своїм людям. Ті оточили мій намет, як охоронці, тримаючи в руках списи й оголивши мечі.

ЗМІСТ

КНИГА КАЛК'РУ

Розділ 1. Звуки ночі	3
Розділ 2. Кільце Кракена.	9
Розділ 3. Ритуал Калк'ру.	17
Розділ 4. Мацак Калк'ру	26
Розділ 5. Міраж	35
Розділ 6. Земля тіней	43
Розділ 7. Маленькі люди.	50
Розділ 8. Евалі	57

КНИГА ЕВАЛІ

Розділ 9. Мешканці міражу	66
Розділ 10. Якби людина могла використовувати весь свій розум	73
Розділ 11. Барабани малих людей.	81
Розділ 12. На мості Нансур	93

КНИГА ВІДЬМИ

Розділ 13. Карак	106
Розділ 14. У чорній цитаделі	113
Розділ 15. Озеро примар.	125
Розділ 16. Поцілунки Люр	132

КНИГА ДВАЯНУ

Розділ 17. Випробування Калк'ру	142
Розділ 18. Вовки Люр	153
Розділ 19. Захоплення Сірка	165
Розділ 20. «Прощавай, Цантаву!»	175

КНИГА ЛЕЙФА

Розділ 21. Повернення до Караку	184
Розділ 22. Брама Калк'ру	194
Розділ 23. У храмі Калк'ру	208